

POSTANOWIENIE

Dnia 20 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania N. Ś. oraz R. Ś.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chrzanowie
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w dniu 20 stycznia 2026 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się R. Ś. od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Krakowie z dnia 18 stycznia 2024 r., sygn. akt III AUa 1963/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z 18 stycznia 2024 r., rozpoznając apelację organu rentowego, zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z 10 października 2019 r. i oddalił odwołania N. Ś. i R. Ś. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chrzanowie z dnia 5 marca 2019 r. stwierdzającej, że N. Ś. jako pracownik u płatnika składek R. Ś. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 2 sierpnia 2017 r. do 28 lutego 2018 r.

Odwołujący R. Ś. wywiódł skargę kasacyjną od powyższego wyroku. W podstawach skargi podniósł zarzut naruszenia przepisów postępowania, a to: art.

83a ust. 2 w zw. z art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 154 k.p.a. i 155 k.p.a. w zw. z art. 156 § 1 pkt 3 k.p.a.; art. 382 k.p.c. w zw. z art. 382 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Ponadto skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: art. 2a ust. 1 i 2, art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że odwołująca N. Ś. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu zatrudnienia u R. Ś.; art. 83 § 1 k.c. w zw. z art. 22 § 1 i art. 300 k.p. przez jego nieprawidłowe zastosowanie oraz uznanie przez Sąd drugiej instancji, że umowa o pracę między odwołującymi została zawarta dla pozorów; art. 83 ust. 1, 2 k.c. w zw. z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 86 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że organ rentowy jest uprawniony do badania czy zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego jest pozorne; art. 58 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p.

Wobec podniesionych naruszeń skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę zaskarżonej decyzji i stwierdzenie, że N. Ś. jako pracownik płatnika składek R. Ś., podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w spornym okresie. Ponadto skarżący wniósł o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na oczywistą zasadność wniesionej skargi. Według odwołującego, oczywiste uzasadnienie, wynika z błędów poczynionych przez Sąd drugiej instancji przy zastosowaniu przepisów postępowania oraz przepisów prawa materialnego wskazanych w petitum skargi, a to w zestawieniu ze stanem faktycznym sprawy.

Niniejszy wniosek skarżący uzasadnił w szczególności niezbadaniem przez Sąd drugiej instancji ważności zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, pomimo wydania przez organ rentowy dwóch odmiennych decyzji w tym samym przedmiocie i nieuchylenia decyzji z dnia 8 marca 2018 r. Pominięcie

przez Sąd argumentacji przedstawianej przez odwołujących, dotyczących art. 83a ustawy systemowej i możliwości wydania skarżonej decyzji przez organ rentowy, niewskazania przez organ podstaw i okoliczności umożliwiających zastosowanie w niniejszej sprawie art. 83a § 1 ustawy systemowej. Według skarżącego oczywista zasadność wniesionej skargi kasacyjnej opiera się również na niewymienieniu wszelkich niezbędnych elementów uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji, w szczególności braku uzasadnienia prawnego i odwołania do przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę wydanego orzeczenia. Niniejsze uniemożliwia ustalenie motywów towarzyszących rozstrzygnięciu sprawy, a także uniemożliwia kontrolę kasacyjną.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej w całości i zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymagania formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania wraz z jego uzasadnieniem.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od

każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 czerwca 2025 r., III USK 282/24, LEX nr 3899491; A. Turczyn (w:) Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Art. 1–505(39). Tom I, red. O. M. Piaskowska, Warszawa 2025, art. 398¹). Instytucja ta jest powołana do kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna jako szczególny środek zaskarżenia służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., to jest oczywistej zasadności wniesionej skargi. Nie można jednak przyjąć, że przesłanka ta w rozpoznawanej sprawie została spełniona. Jeżeli przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącej, że skarga jest oczywiście uzasadniona, to powinna ona w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta "oczywistość" i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z: 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; 18 kwietnia 2023 r., I PSK 102/22, LEX nr 3569426; 30 października 2025 r., I CSK 1477/25, LEX nr 3937082). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje bowiem skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienia Sądu Najwyższego z: 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, LEX nr 1124094; 7 lutego 2024 r., II USK 124/23, LEX nr 3669686). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której

zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa (postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 marca 2024 r., III USK 98/23, LEX nr 3699518, 5 sierpnia 2025 r., I USK 99/25, LEX nr 3910075). Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (postanowienia Sądu Najwyższego z: 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171; 7 lutego 2024 r., II USK 124/23, LEX nr 3669686; 16 grudnia 2025 r., I USK 27/25, LEX nr 3980933).

Skarżący nie spełnił opisanych oczekiwań co do wymagań konstrukcyjnych skargi kasacyjnej. Powołując się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zarzucił Sądowi drugiej instancji uchybienie, wyrażające się w nieprawidłowym sporządzeniu uzasadnienia, polegającym na niewymienieniu wszelkich niezbędnych elementów uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji, w szczególności braku uzasadnienia prawnego i odwołania się do przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę wydanego orzeczenia, co uniemożliwia kontrolę kasacyjną. Wytykając Sądowi uchybienia, skarżący nie powiązał ich z przepisem prawa, tak sformułowany zarzut nie znalazł odzwierciedlenia w zarzucie naruszenia art. 387 § 2¹ k.p.c., ani w podstawach skargi, ani we wniosku o jej przyjęcie. Nie wskazał, zatem jaki przepis został w sposób oczywisty naruszony przez Sąd drugiej instancji, a jak wywiedziono wyżej, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego, oczywistego naruszenia przepisu prawa - jasnego i jednoznacznego, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości.

Według skarżącego uzasadnienie Sądu drugiej instancji nie zawiera niezbędnych elementów uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji, w szczególności uzasadnienia prawnego i odwołania do przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę wydanego orzeczenia. Niniejsze uniemożliwia zarówno ustalenie motywów towarzyszących rozstrzygnięciu sprawy, jak i kontrolę kasacyjną w zakresie stosowania prawa materialnego przez Sąd drugiej instancji, a to mając na względzie wydanie przez Sąd drugiej instancji rozstrzygnięcia odmiennego od Sądu pierwszej instancji, opartego na innej

podstawie faktycznej. W szczególności bowiem Sąd drugiej instancji nie wskazał, na jakiej podstawie prawnej oparł rozstrzygnięcie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że zarzut naruszenia art. 387 § 2¹ k.p.c. i art. 327¹ § 1 k.p.c. stosowanego odpowiednio do postępowania drugoinstancyjnego, może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych okolicznościach, w których treść uzasadnienia wyroku uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia, a także w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego. Uchybienie temu przepisowi może być ocenione jako mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy i stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną, w sytuacjach tylko wyjątkowych gdy uzasadnienie nie poddaje się kontroli kasacyjnej, czyli gdy nie zawiera wszystkich koniecznych elementów bądź występują oczywiste w nim mankamenty, do których zaliczyć można takie, w których braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2025 r., II USK 239/25, LEX nr 3974739; 23 grudnia 2025 r., I CSK 2281/25, LEX nr 4003980; A. Łazarska, 3. Standaryzacja czy indywidualizacja uzasadnienia decyzji sądowej (w:) Proces sądowego wymierzania sprawiedliwości, Warszawa 2025).

Jak wynika z pisemnego uzasadnienia, Sąd Apelacyjny uznał, że złożone do akt sprawy dokumenty nie pozwoliły na ustalenie racjonalnej potrzeby zatrudnienia pracownika, a pomoc N. Ś., którą świadczyła na rzecz R. Ś., nie mogła wykonywać przez 40 godzin miesięcznie w ramach świadczenia pracy. Natomiast Sąd uznał przeprowadzone w sprawie zeznania za niewiarygodne. Kierując się powyższymi względami, Sąd odwoławczy doszedł do przekonania, że samo zawarcie umowy o pracę nie jest wystarczające do wywołania skutków prawnych związanych z istnieniem danego stosunku zobowiązaniowego, ale decydujące jest rzeczywiste realizowanie i trwanie w stosunku pracy w granicach wyznaczonych treścią art. 22 k.p., a tych odwołujący nie udowodnili. Nie ma wątpliwości, jakimi motywami kierował się Sąd drugiej instancji w kwestii rozstrzygnięcia, są one zrozumiałe i umożliwiają kontrolę kasacyjną orzeczenia. Wobec powyższego nie można uznać,

że doszło do naruszenia art. 387 § 2¹ k.p.c. Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącego, uzasadnienie orzeczenia Sądu drugiej instancji zawiera wszystkie niezbędne elementy umożliwiające przeprowadzenie właściwej kontroli kasacyjnej. Sąd drugiej instancji wyjaśnił podstawę prawną wyroku z przytoczeniem przepisów prawa oraz ich wykładni. Zatem Sąd Najwyższy nie ma wątpliwości, że sporządzone uzasadnienie wyroku czyni zadość wymogom stawianym w art. 327¹ § 1 k.p.c. i art. 387 § 2¹ k.p.c. zaś lakoniczny sposób rozumowania sądu nie świadczy sam w sobie o tym, że dany element nie został przez sąd uwzględniony w procesie decyzyjnym (wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2024 r., II CSKP 722/24, LEX nr 3792133; postanowienie Sądu Najwyższego z 22 września 2021 r., IV CSK 154/21, LEX nr 3262145).

Odnosząc się do zarzutu skarżącego polegającego na niezbadaniu przez Sąd drugiej instancji ważności zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, pomimo wydania przez organ rentowy dwóch odmiennych decyzji w tym samym przedmiocie i nieuchylenia decyzji z dnia 8 marca 2018 r., a także pominięcia przez Sąd argumentacji przedstawianej przez odwołujących, dotyczących art. 83a ustawy systemowej należy stwierdzić, że nie mogą one odnieść zamierzonego rezultatu w postaci ich naruszenia. Należy bowiem mieć na względzie, że w orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że przedmiot sporu w sprawach ubezpieczeniowych determinuje przedmiot decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych oraz zakres odwołania od tej decyzji, ponieważ rozpoznając odwołanie od decyzji organu rentowego, sąd ubezpieczeń społecznych rozstrzyga o zasadności odwołania w granicach wyznaczonych, z jednej strony, zakresem samego odwołania, a z drugiej przez przedmiot zaskarżonej decyzji (wyroki Sądu Najwyższego z: 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518; 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNAPiUS 2002, nr 5, poz. 121 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z: 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000 Nr 15, poz. 601; 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692; 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, OSNP 2011, nr 15-16, poz. 215; 2 marca 2011 r., II UZ 1/11, LEX nr 844747; 14 lutego 2024 r., III USK 253/22, LEX nr 3670515). Nie budzi też wątpliwości, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem odwoławczym, które koresponduje z

zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w zaskarżonej decyzji. Z uwagi na jego charakter rozstrzygnięć w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, sąd obowiązany jest wszechstronnie ocenić okoliczności sprawy, a zatem z urzędu jeszcze raz zbadać sprawę co do meritum. Dlatego sądowa kontrola decyzji rentowych nie jest tożsama z weryfikacją decyzji wydawanych w ogólnym postępowaniu administracyjnym, sprawowaną przez sąd administracyjny, której celem jest kontrola wykonywania administracji publicznej. Tym samym od momentu zaskarżenia decyzji odwołaniem następuje przeniesienie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych na drogę postępowania sądowego, w którym sąd rozpatruje ją od początku (samodzielnie), badając prawidłowość decyzji organu rentowego nie tylko w świetle materiału zgromadzonego w fazie przedsądowej, lecz również zgodnie z zasadami cywilnego postępowania rozpoznawczego, dokonując oceny zasadności zgłoszonych żądań na podstawie własnych ustaleń faktycznych i prawnych, tym bardziej że sądom pracy i ubezpieczeń społecznych przysługują na mocy art. 473 § 1 k.p.c. szersze niż organom rentowym kompetencje w zakresie postępowania dowodowego (por. także uzasadnienie do uchwały Sądu Najwyższego z 11 lutego 2014 r., I UZP 4/13, OSNP 2014 Nr 8, poz. 117 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z: 13 stycznia 2010 r., II UK 151/09, LEX nr 1615592; 4 listopada 2025 r., II UZ 50/25, LEX nr 3938151).

Przedmiot niniejszego postępowania stanowiła decyzja nr (...) z dnia 5 marca 2019 r., w której Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chrzanowie stwierdził, że N. Ś. jako pracownik u płatnika składek R. Ś. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 2 sierpnia 2017 r. do 28 lutego 2018 r. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynikało, że N. Ś. nie wykonywała pracy w ramach stosunku pracy na rzecz R. Ś., a zgłoszenie jej do ubezpieczeń społecznych miało być wykorzystane do osiągnięcia skutków prawnych w postaci prawa do długotrwałych świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. W sądowym postępowaniu odwoławczym Sądy merity badały zatem tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym w postaci stosunku pracy. Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanych przesłanek przedsądu Sąd

Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy oddalił wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, ponieważ w odpowiedzi na skargę kasacyjną jego pełnomocnik wniósł o wydanie orzeczenia o oddaleniu skargi kasacyjnej. Z treści wniosku zgłoszonego w odpowiedzi na skargę kasacyjną wynika, że pełnomocnik organu rentowego domagał się zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego w związku z oddaleniem skargi kasacyjnej i przytoczył argumentację związaną z oczekiwanym przez siebie rozstrzygnięciem. Wobec tego koszty odpowiedzi na skargę kasacyjną, w której nie wskazano argumentów za odmową przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie mogą być uznane za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 91; 13 stycznia 2015 r., V CSK 353/14, LEX nr 1628961; 11 grudnia 2018 r., II PK 278/17, LEX nr 259338; 21 lutego 2019 r., II PK 38/18, Legalis nr 1875466; 5 lipca 2023 r., II USK 646/21, Legalis nr 2958754; 13 maja 2025 r., II USK 370/24, LEX nr 3863038; 9 grudnia 2025 r., II USK 203/25, LEX nr 3974731).

(J.K.)

[a.ł]